

Avtorski projekt Igorja Pisona

Drugibutalci

Drama SNG Maribor

Stara dvorana SNG Maribor, 18. 1. 2019 ob 13.00 (Prva gimnazija Maribor, organiziran skupinski ogled in pogovor po predstavi)

Režiser in avtor uprizoritvene predloge Igor Pison je iz zapiskov, citatov iz vsakdanjega življenja in izbruhov zadnjega leta ustvaril predstavo, ki odseva duha današnjega časa. *Drugibutalci* na intelektualno-humoren način prikazuje družbo, polno nesmisla, kjer se veliko govori, a tega nihče ne sliši, pa tudi sam nima kaj dosti povedati; kjer vsakdo po svoje išče smisel, a ga več ne najde; kjer se posameznik še sprašuje o sebi, a ne more več ugotoviti, kdo je.

Avtorski projekt slika družbo imetja, kjer je tudi človek popredmeten, kjer se zahteva individualizem, a takšen, v katerem s(m)o vsi enaki.

Vodnik po Drugihbutalah

Predstava teče skozi tematska jedra, sestavljena pa je večinoma iz monologov. Besedilo je gosto, zelo gosto, prava poplava besed se vali z odra. Najbolje je biti na preži in uživati v igrivih in zabavnih ubeseditvah ter jezikovni briljantnosti ... in iznenada se zgodijo zadovoljujoči trenutki prepoznavne, tudi skozi gibalno-plesne in pevske vložke. Skušajte uživati v zgoščenih izjavah, npr.: »Od danes neham hrepeneti in ne bom več pil mleka,« ali »Če se zgodba nikoli ne začne, potem se tudi nikoli ne konča.«

Dvom / Kaj se dogaja? Kje so drugi? Kje so ti, ki so ostali, in kdaj so? Kaj si želijo in kaj pričakujejo? Čemu takšno krčevito razpredanje? Kakšna je vrednost 'tukaj' in 'zdaj'? Kaj ima s tem skupnega pesem?

Identiteta / Kdo so osebe v predstavi? Kaj bi lahko bili (npr. po poklicu)? Ali jih karkoli definira (recimo govor, kostum, gibanje, drža)? Ali ima njihov pogovor kak smisel, namen, cilj?

Politika / Občasno se vzpostavlja še dodatna odtujitev od dogajanja, nekakšen 'Verfremdungseffekt'. Kateri?

Ždenje na mestu spominja na neskončno absurdno čakanje. Koga ali česa? Na katero čakanje spominja?

Kako je s stališči – jih *Drugibutalci* imajo ali ne, si jih želijo ali ne? Kdaj in zakaj 'morajo' delati sklepe?

Higiena / Prisposoda ščetkanja zob ima številne pomene. Katere? Kako deluje glasbeni vložek? Kako pa lobanja (prvič in drugič)?

Agresija / Zgodba o parkirnih hišah in avtomobilskem prometu. Kako ponazarja in izraža agresivnost? Kaj pa kolesarjenje na koncu? Ali je tudi oblika agresije?

Večina / Skupina proti nemu. Kako poteka dialog (mirno, strpno, solidarno)? Kakšna je argumentacija? Kaj je osrednja tema?

Prepoznavna, aktualna? In kaj ima z vsem tem skupnega posploševalnik? Od kod je znan?

Glas / Funkcija mikrofona. Kaj ponazarja mikrofona? Kako se pojavljanje glasu iznenada spremeni? Ali ozvočen človeški glas res deluje drugače?

Konec / Predstava se konča – ker ima začetek, ima tudi konec. Ali lahko konec razumemo še kako drugače?

Vstop v predstavo se zgodi krožno – *Drugibutalci* se pojavijo vsak po svoje, a v isti brezciljni smeri: na kolesu, skiroju, hoverboardu, kotalkah ... Sploh hoverboard se nam je zdel odličen znak umeščenosti v (sodobni!) čas. Po fizičnem kroženju, se namestijo na krožni plato in začnejo 'v krogih' govoriti. Občasno se 'izgubijo', ne vedo, komu naj sledijo, menjavajo smer kot jata rib. Kolektivna motivacija žene zgodbo: nasilna asimilacija posameznika, nujno prilagajanje večini.

Predstavo smo sprejeli kot posmehljivo kritiko današnje družbe, a ne kot moralko. Sami smo morali razbirati sporočila skozi rekvizite, besede, mizansceno. Predstava nas je nagovarjala izrazito celovito. Krog se nam je recimo zdel odličen znak idejne zasnove: krog je center, znotraj kroga se ustvari kolektiv, 'mi'; zunaj kroga izobčenje, zunaj so 'drugi', izmečki. Tudi varen prostor, zunaj katerega je 'neznano', tuje, znotraj pa zlata oprijemljiva navlaka. Bel krog in kontrastno črna bleščeča tla zunaj njega – ali je odsev poudarek dvojne prisotnosti ali soočenja s seboj ali obratnega zrcaljenja realnosti? V vsakem primeru se nam je zdelo, da odsev zbuja nelagodje pri *Drugihbutalcih*.

Prepoznavali smo naslednje teme:

- Kritika družbe. Nonsens jo poudarja, predvsem pevski vložki so duhoviti in sporočilno ostri. Obsoja se materializem (zlati objekti – nepotrebna šara skozi posesivnost, izkričana ljudska pesem o kajžici).
- Pasivnost. Drugibutalci ne mislijo, ne iščejo, zgolj ždiijo, čakajo, radovednost je prepovedana.
- Politika. Politična korektnost je zapovedana. Ščetkanje zob od rdečega proti belemu nas je navdušilo (kot metafora).
Davorin: »Ne govori, nič političnega!«
- Ksenofobija. Sovražnost do tujega, neznanega – tekmovanje v opozorilnem napisu na žičnati meji.
- Manipulacija in nasilje. Posameznik ne sme izstopati, sicer nima prijateljev, skupnost ga izbóči. Individualizem kot vrednota, a v 'mi' jeziku kolektiva – kakšen absurd!
Vsebinsko izpostavljeno v monologu o prometu in parkirnih hišah.
- Tehnologija. Ples na hoverboardu se nam je zdel najboljša ponazoritev razvoja, ki človeku zagotavlja udobje brez pretiranega navora – ne fizičnega ne mentalnega.
- Zdravje. Preigravanje trendov: zdravo življenje, zdravo okolje, gibanje, prehrana. Ironičen vnos nakupovalnega vozička z vodo in sladkarijami.
- Absurd. Vztrajanje v absurdu je ponazorila 'lojtr'ca' – gor pa dol pa gor pa dol ..., kot Sizifov mit.
- Javni prostor. Mikrofon kot predmet čaščenja, simbol moči (glasu), vpliva, možnost izraza svojega ega, ne sebe kot ustvarjalnega bitja.
- Komunikacija. Instantno, površno sporazumevanje je lepo ponazorilo 'lajkanje'.
- Migracije. Kot politična tema, ne osebni odnos: žica, napis, obračun z desničarstvom (prepoved razmišljanja), dodajajo nasilne zamisli, tekmujejo v sovražnih stališčih.
- Gledališče. Odtujitveni trenutki samoopazovanja (npr. lektorica, mikrofon, nahajanje na odru, preštevanje lastnih vlog v sezoni).

Dramaturgija podpira nonsens: nizanje prizorov brez trikotne strukture, zdi se asociativno tematsko preskakovanje, ki nas je spomnilo na tehniko in metodo spletnih forumov (fb), nekakšna 'instantna' dramaturgija: ni časa za razmišljanje, ne smeš misliti, sicer si kaznovan (sklece). V zvezi s tem nas je 'zaposlilo' gosto besedilo, ki na začetku napoveduje dogodek/zgodbo/nekaj, kar se nikoli ne zgodi.

Nekdo: »Kaj Butale zares obstajajo? Je to resnični kraj?« Ja, prav toliko resničen kot Goga.

Opazili smo, da je sedem osrednjih prizorov grajenih okoli nosilnega monologa, ki se veže na konkretni motiv, celo predmet (npr. ščetka, mikrofon, nakupovalni voziček, raztegljiva cev, hoverboard, lobanja idr.). Težko smo si zapomnili zaporedje prizorov, ker med njimi ni logične povezave. Nonsens je res nezapomnljiva zvrst (Bravo, igralci!) – ostanejo pa močni vtisi, podobe trenutkov, misli.

Davorin: »Nesmisel na nesmisel, nalaganje, znotraj replike ima logiko, a kot celota ne.«

Janja: »Skozi predstavo upada.« Mogoče pa smo se zgolj 'navadili' na kod.

Učinkovita se nam je zdela uprizoritvena perspektiva: komična uprizoritvena sredstva in resna, ostra vsebina. Drugibutalci so se nam zdeli prav tako tipizirani kot Butalci Milčinskega, prizori pa prava parada neumnosti. To je lepo ponazoril posploševalnik.

Nekdo: »Kateri posploševalnik?«

Matijev.

Nekdo: »Kateri?«

V govoru.

Nekdo: »Tisto je bil posploševalnik? Pa saj to dnevno poslušam!«

Očitno smo govora brez vsebine vajeni in nam je prizor s posploševalnikom nudil ugodje, nagajivo zadoščanje za realne trenutke nesmisla. Podobno smo doživeli 'gosenico'.

Ob tem smo razmišljali: Pričakovano je, da smo v življenju 'uspešni', pričakovanja so visoka, zato je potrebna manipulacija, nasilno prepričevanje, prazna pojavnost. Odraščanje postane naporno balansiranje – kaj vse smo lahko, kaj ne moremo biti ... Ljudje vedno najdejo način, da se zasmilijo drugim, vloga žrtve je uporabna (preobremenjenost?). Čustvena manipulacija postaja način družbeno sprejemljivega vedenja. In poljub? Razvrednoten, oropan čustva, zgolj sredstvo za doseg cilja.

Skelet dinozavra smo razumeli kot znak stalne prisotnosti in univerzalnosti prikazanih tem.

Janja: »Butalci obstajajo v vsakem obdobju in prostoru.«

Tia: »Dinozaver predstavlja tradicijo, stalnost, ideje iz preteklosti. Ko se skrijejo za skelet, se skrijejo za starimi navadami.«

Davorin: »Jaz sem izbrisal dinozavra. In kaj naj z lobanjo?«

Kostumografija enači, a hkrati ločuje. Vsi smo enaki pod kožo. Moški in ženske nosijo krila in hlače. Ni razlike. Zakaj beli kostumi? Neizkušnost? Prazno platno? Tabula rasa?

Zlati predmeti so njihove nepotrebne nujnosti, rekviziti poudarjajo absurd; celotna vizualna podoba služi temu. Zdeli so se nam naključno prisvojeni, saj se v enem od prizorov lastništvo prerazporedi: vsak pograbi naključni predmet in usmerijo se v iskanje smisla stvarjem brez pomena. Poskus osmišljanja bivanja skozi odnos do materialnega?

Tia: »Zakaj je imela Mateja živo rdečo barvo las?«

Janja: »Danes se to nosi. No, nič kaj takega, je pač situacija. Eni se izpostavljajo, da so izpostavljeni.«

Davorin: »Hispterjil!«

Janja: »Šajna ven, pač.«

Motiv ščetkanja zob (od rdečega proti belemu, kot spremljevalni vokali) nas je precej zaposlil.

Tia: »Zobe vsi vidijo, izpopolnjujejo zunanjo podobo, videz.«

Slovenec sem izraža hlinjeno domoljubje: bodimo ponosni, lepe reči govorimo, nič proti domovini. In s čistimi usti (namesto čistih misli?). Nacionalizem? Ta dvom se nam je porodil ob točni opredelitvi smeri ščetkanja.

In ko smo že pri petju: *Kajžica* se nam je zdela kot 'gold digger' & 'sugar daddy' duet. Aktualno!

V stanju kolektivnosti se nam je zazdel pomemben odklon solistični nastop 'gosenice': kdor se izpostavi, nima nič povedati; kdor si upa, si upa zaradi drznosti same, brez vsebine. Na videz izjemno humoren prizor, ki nosi v sebi tragiko vsebinske praznine, se nam je zdel zelo učinkovit.

Posebno dimenzijo je dodal mikrofona. Pokazal je, da se vsakdo bori za svoj glas, a zmagal bo tisti, ki je najglasnejši. Z uvodnim premislekom o vlogi mikrofona v gledališču je širši temi dodan tudi gledališki kontekst.

Davorin: »Vedno isti zaključni misel in obvladuje mikrofona, kot ponazoritev teorije elit (Pareto, Mosca).«

In še to smo opazili: moški je na poziciji, nobeno sredstvo ne zaleže (moč, zvitost, milost, hinavščina), da bi prevzeli njegov prostor. Mikrofona je nekak 'deus ex machina'. Omogoči avtoritarnost. Šteje zgolj 'jaz kot ego'; moj jaz, moj prostor, moja vloga, moja scena.

In čutiti se ne sme – s tem je nekaj močno narobe, vsi kot robotki sledijo eni osebi.

Davorin: »Čustva pa sploh niso več pristna, tehnologija jih ubija, kar ponazori ples na boardu.«

Nakupovalni voziček se nam je zdel pomemben motiv. Poln sladkarij in plastenk vode. Instant hrana kot nadomestilo za izgubo bistvenega? Hidrirajmo se – pomembno pravilo zdravega življenja?

Tia: »Požrešnost?«

Tudi odnos do plastične operacije je doživel ironični zasuk: lobanja iz plastike, vsi bomo iz plastike.

Predstava se nam je v določenih trenutkih zazdela kot oster politični performans, npr.: 10 sklec za vsako kritično misel. Četudi na videz preprosta in zabavna, na prvi mah deluje kot otroška predstava, se nam je zdela v celoti kritična, a točne kritike je bilo treba odkriti pod nesmiselno površino. Prizori niso abstraktni, samo na videz nesmiselni so. Ob tem smo se spomnili, kako se podoba predstavitvenih gradiv razlikuje od podobe predstave – najbrž v iskanju pravega poudarka: ali podoba ali vsebina?

Predstava nas je ves čas provocirala, npr.: 'filmska' glasba kot dramatična napoved in počasen zastor – zbujanje pričakovanj, stopnjevanje napetosti, provociranje publike, ves čas na robu. Ne podcenjuje gledalcev, zaupa v njihovo 'dekodiranje' odrskega jezika. Neposredno nagovarjanje gledalcev smo razumeli kot nekakšno preverjanje butalskosti. Nagovorjeni (in ostali prisotni z njim) izkusi na lastni koži dvom in negotovost, strah, kaj si bodo drugi mislili, če reče kaj narobe.

Janja: »Izobčena bom ...«

Zapisali: Davorin, Janja in Tia

Mentorica: Mateja Kokol

Uredila: Mojca Redjko